

גליון מרכז 'היכל מנחם' - מאנסי
- יוצא לאור בזמן לזמן -
גליון ד | אלול תשע"ז לפ"ק

אור הגנוז

אלול: המלך בשדה

אותה, ולפיכך הריהי מגיעה לכל אדם באשר הוא.

ואגב למדנו: גם זה אשר הוא מ"יחידי סגולה", שאפשר שהי יכול להיכנס להיכלו של המלך ב"ימים הנוראים", דהיינו מי שזיכך את גופו ונפשו בתכלית הטהרה והקדושה, גם הוא מקבל בימי אלול הארה עליונה ומיוחדת, שהיא יתירה על הגילוי שזוכה אליו בימים הנוראים.

משל זה שנתן רבינו חזקן על חודש אלול, מחולל מהפיכה במהותו של החודש: נכון שבמשך חודש זה צריך להיות חשבון נפש מעמיק ונוקב מתוך רצינות ואלבא דנפשי, אבל יש להתמקד במיוחד במהותו הפנימית: בו הקב"ה מתקרב בקירוב יוצא מן הכלל לכל אחד מישראל בכל מדריגה ומצב שיש!

והתבוננות זו עצמה היא הצריכה לעורר את האדם, מתוך רגש של שמחה ורננה חרישית (גילו ברעדה), לעשות את כל אשר ביכולתו "לבוא ולקבל את המלך"!

ובאמת דבר זה מרומז בכתוב המפורסם בשיר השירים המרמז על חודש זה - כנודע אשר "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות אל"ו"ל.

כמו כל שיר השירים שענינו ביטוי גודל האהבה והחיבה דישראל ואביהם שבשמים, הרי בפסוק זה באה נקודה זו ליד ביטוי תמציתי: אני (בני ישראל) לדודי (לאהובי - זה הקב"ה), ודודי (זה הקב"ה) לי (לאדם מישראל).

בסגנון אחר: מהותו של חודש אלול הוא - הגילוי וההכרה וההרגשה שהיחס דישראל עם הקב"ה אינו (רק) כ"עבד ואדון" או "עם ומלך" - אלא יחס של אוהב ונאהב, באהבה עזה ועצומה, אני לדודי ודודי לי!

אך עוד נקודה ישנה במשל זה. באותו משל דייק הרב בלשונו הזהב: "יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה". כלומר, אין המדובר באלה שמקומם בשדה אלא דוקא באנשי העיר היוצאים אל השדה לקבל פני המלך.

ומשמעות הענין בנמשל, שגם "אנשי השדה" שבחודש אלול הם בעצם "אנשי העיר היוצאים אל השדה".

וביאור הנמשל: זה שהאדם (בהיותו במדריגת אנשי שדה) צריך לעורר בעצמו את האהבה והחיבה אל הקב"ה והרצון לראותו, אינו דבר חידוש, כי באמת כל איש ישראל, באיזו מדריגה שיהי, בפנימיותו הוא מ"אנשי העיר", "עיר אלקיננו".

כי באמת הנפש השנית בכל איש ישראל היא חלק אלוהי ממעל ממש, ושרשה ומקורה באווקים חיים, בעיר מלכותו ית', ויתירה מזו, תחת כסא הכבוד, בהיכל מלכותו, וכידוע לישראל וקוב"ה כולא חד. אלא שהנשמה נסעה וירדה ממקום כבודה האמיתי, נשמה שנתת בי טהורה היא, ויוצאה לשדה, ירדה למטה לעולם הזה, ונתלבשה בגוף גשמי, רחוקה מאד מהיכל מלכותו של המלך.

והו עומק החידוש שבחודש אלול, שאו מתגלים י"ג מדות הרחמים, גילוי אהבתו העזה של הקב"ה לכנסת ישראל, ואו הוא יוצא אל השדה, ומגלה ל"אנשי השדה" שבאמת הרי הם "אנשי העיר", ושוב מקומם אתו עמו בחדר מלכותו!

מכאן באים אנו להבנה מופלאה במהות ד"אני לדודי ודודי לי": אין הכוונה שבחודש אלול ישנה פעולה של "חידוש", המהפכת את "אנשי השדה" שיהיו קרובים אל המלך היפך טבעם. לפי זה ה" צריך הכתוב להביע איוה מעשה של "ציואה" מ"מצבו הטבעי" של האדם (שהוא "איש שדה") למצב "מחודש", של מי שבא אל המלך ומתקבל על ידו בסבר פנים יפות הכתוב צווח ואומר עובדה קיימת "אני - לדודי" כל מהותו של הא"ני", של איש הרי היא "לדודי" - להיות מסור ונתון באהבה עזה ומסירה מוחלטת אל הקב"ה! שהרי לאמיתו של דבר הוא מ"אנשי העיר".

וע"פ המבואר, ניתן לראות גודל החידוש והמעלה של תורת החסידות - עבודת חודש אלול מצד עצמה, היא עבודה של אימה וחרדה, חשבון הנפש ותשובה כניל.

בא מרן אור שבעת הימים העבש"ט הק' וצוקלה"ה - והפיח רוח חיים מחודשת ומיוחדת בעבודה זו:

חשבון הנפש חודש אלול ענינו ותוכנו הוא - שהאדם מתבונן כיצד "אני - לדודי", כיצד כל מהותו ומציאותו אינה אלא ההתקשרות באלקות ע"י תורה ומצוותיו, והאדם מגלה בעצמו שאין זה דבר שהוא צריך לחדש אצלו, אלא זהו באמת כל מהותו ומציאותו.

דעת לבנון נקל, שהתבוננות זו, וגישה זו לעבודת חודש אלול, מפיחה רוח חיים מסוג שונה ומיוחד, "חיות בחודש אלול".

חודש אלול, החודש האחרון של השנה החולפת, הוא החודש אשר בו צריך האדם לעשות חשבון צדק בנפשו ע"ד אופן עבודתו בשנה שעברה, ולהתכונן באימה וביראה לקראת ימי הדין. הוא החודש אשר בו מתבונן האדם במצבו אליבא דנפשי, מתעורר בתשובה על מעשיו במשך השנה, בחרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על העתיד לבוא.

מובן, אפוא, שמטבעו זהו חודש של רצינות וכובד ראש, זמן אשר בו מתבונן האדם במצבו הייחוד והשפל, ומעורר בלבו פנימה את הרצון להתנתק מארציותו וחומיותו ולהידבק בשכינה.

בכל העם נפוץ המנהג של תקיעת שופר בימי אלול, להטיל חרדה ואימה על האדם, כמ"ש היחקק שופר בעיר והעם לא יחרדו. ומצינו בכתבי האר"י"ל בפירוט הכתוב "יבכתה וגו' ירח ימים", שרומז לחודש אלול, חודש של "בכי" ומרידות, הנובעת מרגש החרטה על העבר.

ברם תורת החסידות, כדרכה, מחפשת ומוצאת בו בחודש זה נקודה חדשה, המאירה את כל עניניו מנקודה מחודשת, כך שכל הדברים שבחודש זה מקבלים צורה שונה ומאירים בדרך מיוחדת.

חודש זה נקרא חודש הרחמים, שבו מאירות י"ג מדות הרחמים, כמפורש בכתבי האר"י"ל, ובהסברת ענין זה כותב הרב בעל התניא והשו"ע וצוקלה"ה בספרו לקוטי תורה:

הנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים. ולהבין למה הם ימות החול ואינם יום טוב כמו שבתות וימים טובים שבהם ישנה התגלות אלקות, ובפרט בעת ובזמן הארת י"ג מדות הרחמים שהם הארות עליונות מאד, והם מתגלים ביום הכיפורים, ובודאי יש הפרש גדול בין יום הכיפורים ובין חודש אלול.

אך הנה יובן ע"פ משל המלך שקודם בואו לעיר יוצאים אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואו רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הם הולכים אחריו, ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה.

וכך הענין על דרך משל בחודש אלול, יוצאים להקביל אור פניו ית' בשדה, וכמ"ש יאר ה' פניו אליך שהוא ענין הארת י"ג מדות הרחמים שיהי פנים בפנים.

עד כאן לשונו הק'.

ופירוש הדברים: סדרי המלכות ע"ד הרגיל מדיגישים את רוממותו של המלך, ומעוררים רגש של אימה העם כלפי המלך. אמנם יש מצב יוצא מן הכלל, כאשר המלך יוצא לשדה, שאו הוא חורג מהנהגה זו של רוממות והתנשאות, ומקבל ביחידות את כל א"י מאנשי המדינה.

כלומר: קודם כל, עצם העובדה שהמלך נמצא בין פשוטי העם שבשדה יש בה חידוש, ועוד זאת, שהוא מקבל כל אחד מהם שאיננו יוצא לקבל רשות. והעולה על כולנה, שקבלת פני העם היא מתוך אהבה רבה ועצומה, בסבר פנים יפות ופנים שוחקות!

וכן בנמשל: ימים נוראים, כשמם, הם הימים בהם נמצא הקב"ה כביכול בהיכל מלכותו. וכדי להיכנס להיכל מלכותו ולהתקרב אליו צריכים הכנה מיוחדת, ורק יחידי סגולה והמובחרים שבעם יש ביכולתם להגיע למעלה זו, ואף גם זאת, כניסתם היא ברשות בלבד, ובתכלית האימה וחרדת הקודש, בביטול מוחלט.

משום כך, ימי ראש השנה ויום הכיפורים הם ימים מיוחדים שבהם הכל עוסקים בתפילה ובתשובה, בבית הכנסת, תוך כדי התנתקות מוחלטת מהעולם שמסביבם, ומתוך צימאון עז להידבק בהקב"ה. ודבר זה מגיע לשיאו ביום הכיפורים, שאו היום כולו קודש לעבודת ה' במקום קדוש.

אמנם בחודש אלול יוצא הקב"ה כביכול "אל השדה", דהיינו ש"מתקרב" לבני ישראל כאשר הם במצב ד"אנשי שדה", אנשים שאינם "אנשי עיר" המלך, אלא אנשי-העולם, שהתעסקותם היא בעניני העולם. לפי ראות העין לא ניכרת שום התעלות רוחנית במצב זה, אלא כולם לבושים בגדי החול. וכאן דוקא מאירות י"ג מדות הרחמים, כלומר, הקב"ה מקבל את כל אחד ואחד מישראל מבלי שהמראה להם פנים שוחקות, מתוך י"ג מדות הרחמים. רק דבר אחד מתבקש מהאדם: צא וקבל את המלך!

ובפרטיות יותר, כשהמלך מראה את אהבתו וחיבתו לאנשים שאינם ראויים לה (אנשי שדה), הרי זה עצמו גילוי מדריגה עליונה יותר של "הארת פנים", יותר מאשר האהבה שהוא מראה לאוהבו הנאמן בחדר מלכותו המיוחד לו. כי זהו גופא שמשפיל עצמו למדריגה שאינה מערבו, נובע ממדריגה כו של אהבה שאין לה קץ ותכלית, עד שהכל שווה במדריגה זו, השהו ומשוה קטן וגדול.

ובנמשל: אהבת הקב"ה לישראל שבימי אלול אין חידושה רק ב"כימות", עד היכן היא מגעת, שאין לה מעצורים והיא מגיעה לכל אחד ואחד בכל מצב ומדריגה שיהי. יתר על כן, זוהי אהבה של "איכות" אחרת, ממהות אחרת, אהבה עמוקה כל כך שאין שום דבר עוצר

צורה לחיים

והוא לימוד החסידות, דא"ח, המביא לאהבתו (שמעורת שמחה), ויראתו (שמעורת הכנעה ושפלות).
ומובן מעצמו שלא נצרך לעורר על זה שתפלה צריכה להיות בטהרה.

ואם יתנהג בלימוד הנ"ל אליבא דנפשי' ובפרט קודם התפלה בבקר - יועיל זה להתפלה.

ומכיון שהתחלת הבקשות בהתפלה היא בקשת חכמה בינה דעת - ברכה הראשונה מברכות האמצעיות שהן בקשת צרכי - הרי בודאי שגם לאחר התפלה ובמשך היום יהי לו שיעור קבוע בלימוד תורת החסידות,

וכמאמר רבנו הזקן שיעקר הקביעות הוא קביעות נפש,
וקבוע אינו בטל.

מובן שהנ"ל הוא הן בהנוגע לעצמו והן בנוגע לאותם שיכול להשפיע עליהם, כי הרי מי שיש בידו למחות וכו'...
בברכה.

...מה שמבקש עצה בהנוגע לענין התפלה - שאינו מרגיש ענינה במחשבה דבור ומעשה ואינה משפיעה עליו.

הנה אין פלא בדבר לאחר פסק המשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש, ופרש"י הכנעה (ושפלות), שלשון המשנה בזה הוא ציווי וגם הודעה -

שאי אפשר שתהי' התפלה כדבשי אם אין הקדמת ענין ההכנעה.

וענין ההכנעה אי אפשר שיבא מצד עצמו, כיון שהאדם הוא מציאות. ונוסף על זה הרי יצרו הרע אקדמי' לטעניתי'.

אבל - בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, שהתורה מגלה תרופה גם לענין הישות והמציאות שממנה הגאון,

הוא על ידי לימוד שיכול להביא להכנעה וביחד עם זה גם לעבודה (זו תפלה) מתוך שמחה. וכמרו"ל שאין עומדים להתפלל אלא מתוך שמחה.

שיה שרפי קודש

חלק מתוכן הדברים שנאמרו בעת ביקור הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן קאהן האדמו"ר מתולדות אהרן אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

(כ"א שבט תשכ"א) - חלק האשון

האדמו"ר מתולדות אהרן סיפר על התלמידים אצלו שמתפללים בפירוש המילות, מתוך חיות והתלהבות גדולה, ואמר, שמקימים דברי אדמו"ר הזקן בתיאור (אנה"ק ס"א) בנוגע לתפלת הציבור, שיש "להאריך בתפלת השחר ערך שעה ומחצה", והוסיף לספר שהתלמידים משכימים בשעה הרביעית לפנות בוקר, ולומדים שלש שעות ואח"כ מתפללים בהתלהבות כזו.

אדמו"ר מליובאוויטש: מה לומדים לפני התפלה?
האדמו"ר מתולדות אהרן: גמרא עם פירוש רש"י ותוספות.

אדמו"ר מליובאוויטש: ומה עם לימוד תורת החסידות? - כשם שיש סדרים קבועים ללימוד הנגלה, כך צריך לקבוע זמן מסוים במשך היום ללימוד חסידות. (והוסיף בבת-שחוק): אינני אומר שילמדו דוקא חסידות חב"ד - אף שזהו דבר חשוב ביותר, כמובן - העיקר הוא שילמדו תורת הבעש"ט ותלמידיו.

האדמו"ר מתולדות אהרן: יש גם שיעור של 10-15 רגעים ללימוד החסידות. (והוסיף): איתא בספר עטרת צבי שעי"י לימוד גפ"ת קודם התפלה נעשים מוחו ולבו זכים ביותר.

אדמו"ר מליובאוויטש: זיכור הלב והמוח הוא רק כמו זיכור הכלי, שזוהי הכנה שיוכלו אח"כ להכניס איהם דבר בהכלי, ובאופן שלא זו בלבד שהכלי לא יהי' מעלים ומסתיר, אלא אדרבה וכו', ועד"ז בנוגע לזיכור הלב והמוח שנעשה ע"י לימוד הנ"ל, שזהו רק הכנה שאח"כ תוכל להיות ההבנה וההשגה באופן טוב יותר; אבל נוסף על זיכור הכלי, צריכים גם ללמוד קודם התפלה ענין המבואר גדלות הבורא,

וכמ"ש הרמ"א (ס' צ"ח) שקודם התפלה צריך להתבונן בגדלות הא-ל וכו', ועי"ז יבוא לאהבתו ויראתו, כמ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים ויראה מהם חכמתו וכו'",

וכיון ש"התבוננות" פירושה הבנה והשגה, הרי צריכים ללמוד גם חלק התורה שבו נתבאר עניני גדלות הבורא - פנימיות התורה, תורת החסידות, ולאחרי שלומדים ענינים אלו קודם התפלה, אזי בשעת התפלה, ש"היא שעת הכושר לכל אדם. . להעמיק דעתו בגדולת א"ס ב"ה כו'" (תניא פי"ב), יש לו במה להתבונן, וההתבוננות תתקבל אצלו בטוב יותר.

ומכרש להדיא בשולחן-ערוך הלכות תפלה: "כך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות וכו'", וכיון שענין זה הובא בשו"ע הלכות תפלה, הרי זה שייך לכל אחד ואחד, והיינו ע"י ההתבוננות בגדלות הא-ל וכו', לאחר הקדמת לימוד ענינים אלו שנתבאר רק בספרים שעוסקים בחלק הדרוש והסוד שבתורה.

האדמו"ר מתולדות אהרן: בעת התפלה צריכים להשקיף את כל הכחות שתהי' הדביקות והתקשרות להקב"ה, מבלי לערב בזה עוד ענין, איזה שיהי', ואילו עניני דרוש וכדומה - טוב ללמוד אחר התפלה, אבל קודם התפלה, הרי המחשבה בזה תבלבל ותמנע מהדביקות הראוי בעת התפלה, שאז צריכים להתבונן רק בפירוש המילות. ובכלל, הרי זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד (שבת א', י) ובעת התפלה העיקר להידבק בהש"ת, ועי"ז עושים כל המשכות והייחודים, ואח"כ הוא הזמן דתורה.

אדמו"ר מליובאוויטש: בכלל יש חילוק בין תורה ותפלה, שהתפלה היא בנוסח שיהי' בכל יום, כהנוסח שסידרו אנשי נכסת הגדולה, שאין לגרוע ממנו ואין להוסיף עליו, ואותו הנוסח בדיק שאומרים ביום א', חוזרים ושונים ביום ב', ומשלישים ביום ג'; משא"כ בתורה צריך להיות ענין של התחדשות דוקא, כדאיתא בזה: "לאפשא לה בכל יומא" (ח"א יב, ב), שבכל יום ויום צריכים להוסיף בעצם ענין הלימוד: היום לומד משנה זו או פרק זה, ומחר צריך ללמוד משנה חדשה או פרק חדש, וכן בכל יום ויום צריכים להוסיף על מה שלמד ביום שלפניו.

אמנם, גם בתפלה שהיא בכל יום באותו נוסח, יכולה וצריכה להיות הוספה באופן אמירת תיבות התפלה - הן החיות וההתלהבות, והן בהבנת פירוש המילות, והיינו, שאין להסתפק באופן הבנת

פירוש המילות ביום זה, אלא למחרת צריך להוסיף בזה, כל אחד כפי יכלתו, שהרי בכל ענין ישנם ד' פירושים, ע"ד הפשט, הרמז הדרוש והסוד, ובמילא אין להסתפק בהבנת פירוש המילות ע"פ הפשט בלבד, אלא צריך להוסיף ולהבין גם ע"פ הרמז והדרוש והסוד.

האדמו"ר מתולדות אהרן: השינוי בכל יום הוא במדת החיות וההתלהבות, וכפי שרואים במוחש שאין דומה החיות מיום א' לחבירו, אלא בכל יום נעשה חיות והתלהבות חדשה, אבל עצם ההתבוננות צריכה להיות רק בפירוש המילות, בכדי להדבק ולהתקשר עם הש"ת.

אדמו"ר מליובאוויטש: עפ"ז, הרי גם בתורה יוכל ללמוד כל ימי חייו רק משנה אחת, ובכל פעם יהי' הלימוד בחיות והתלהבות חדשה, ובדאי אין הדין כך, אלא כמ"ש רבינו בהלכות ת"ת (פ"א ה"ד) - פסק הלכה בנגלה דתורה - ש"כל נפש צריכה לתיקונה לטעוק בפרדס. . עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה, הן בפשטי ההלכות, הן ברמזים ודרשות וסודות", ובלשון התניא (פ"ד): "כפי יכולת השגתו ורשע נפשו למעלה". וכן הוא בענין התפלה - שאינו יכול להסתפק במה שהבין אתמול הפשט בפסוק זה או במזמור זה, ולהישאר על עמדו ("בלייבן שטיין"), כי אז הרי זה כמו מי שלומד כל ימי חייו רק פירוש המילות בתורה, ולא יותר.

- מובן, שמי שאין ביכלתו להבין יותר מפירוש המילות, לא תובעים ממנו יותר; אבל מי שיש באפשרותו לידע ולהבין יותר, אינו יכול להסתפק בפירוש המילות בלבד.

וע"ז שמצינו בגמרא (כתובות סז, א) אודות נקדימון בן גוריון, שא"פ שנתן לצדקה סכום גדול ביותר, לא יצא ידי חובתו, כיון ש"כדבעי ללי למיעבד לא עבד", היינו, שהנתנה לא היתה לפי ערך יכלתו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לרכוש גשמי, כן הוא בנוגע לרכוש רוחני - שאפשר יכול להבין גם חלק הדרוש, אינו יכול להסתפק בחלק הפשט בלבד, ועד"ז בנוגע לפירוש המילות.

וכיון שלאחרי התפלה הרי הוא לומד גמרא, קל-וחומר וגויהר-שנה וכו', ויורד לעומק השכל ע"י העיון במהרש"א, מהר"ם שיף ושאר המפרשים, הרי מוכח שיש לו יכולת להבין יותר מפירוש הפשוט בלבד, ואי"צ, צריך לצלל אפשריות זו גם בענין התפלה, ואינו יכול להסתפק בדיעת והבנת פירוש המילות ע"ד הפשט בלבד.

ומטעם זה צריכה להיות הוספה גם באופן ההתבוננות בגדלות הבורא: אף שבהיותו בן י"ג שנה חלה עליו כבר המצוה והחובה להתבונן בגדולת הבורא (כשם שמחוייב בכל דיני השו"ע), הרי אין זה דומה לאופן השגתו כשנעשה בן י"ח שנה, שאז השגתו גדולה יותר, כיון שניתוספו לו כ"כ ידיעות בתורה, ולא יתכן שבהיותו בן י"ח שנה ילמד באותו אופן כמו בהיותו בן י"ג שנה בלבד. ועד"ז צריך להוסיף בזה - "לאפשא לה" - מיום ליום.

האדמו"ר מתולדות אהרן: איתא בספר סו"מ ועש"ט, שבעת התפלה צריכים להסיר ממחשבתו כל הענינים, אפ"ל עניני תורה, ולחשוב רק בענין הדביקות בה', ומה חסר לו כשאומר בתפלה "ולגדולתו אין חקר", או "זה א-לי ואנוהו", ומתבונן בפירוש הפשוט - הרי מזה יבוא לידי התפעלות ודביקות, ולא צריכים יותר מזה.

אדמו"ר מליובאוויטש: אדרבה: אם מהפירוש הפשוט יבוא לידי התלהבות - הרי כשידע גם הפירוש ע"ד הדרוש, אזי יבוא לידי התלהבות גדולה יותר!

ולדוגמא: בפסוק "זה א-לי ואנוהו", ישנו פירוש השל"ה (בעש"מ מאמר ראשון): "כשאה א-לי. . מצד השגתי ידיעתי, אז ואנוהו, מלשון אני והו, ר"ל אני והו דבוקים יחד כביכול", והיינו, שמלבד פירוש המילות ע"ד הפשט, "לשון נוי, אספר נויי כו'", אבל באופן שהוא ("א-לי") נמצא ("כיוויס וואו" . . ברקיע השביעי... ניתוסף פירוש פנימי יותר - שהאדם המתפלל נעשה דבוק יחד עם הקב"ה. ומובן, שכאשר לומד פירוש זה, ואח"כ מתבונן בזה בתפלה, אזי יבוא לידי התפעלות גדולה ונפלאה.

(נרשם ע"י א' מחסידי תולדות אהרן)

ליום שכולו שבת

"כל הגלויות שגלתה כנסת ישראל נתן לה הקב"ה זמן וקץ, ונתעוררה תמיד בתשובה; וגלות האחרון אין לו קץ וזמן, אלא הכל תלוי בתשובה, שנאמר: ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. . אם יחזרו בתשובה ראשי בתי כנסיות או אפילו בית כנסת אחד - יתקבצו בזכותם כל הגלות"

